בסוד שיח

To like

"יארצייט"

ר' יחזקאל וידבסקי מוסר לרבים מבין יקירי פולין, במיוחד בקרב חוקיך לחדר, מי שאינו מביא אותו מתוך חום הוא, שמע עליו מכמות בתו, מרצה מבוקשת לתנ"ך, ד"ר לאה הימלשרב.

וידבסקי שוחר על שיעום בתי הספרות בלהיד וסר ביטחתיה והוא מעמיד את קשריו עם שלמונת פולין כדי לבנות רבות יהודי.

על הוודע שיסור לתלין שמעתי מפיו. הוא אירע באמירנה וידבסקי נסגל בו חלק. הוא בא ללמדנו כי צודק רבי נחמן מברסלב, ש'אין לחדי'אש כלל'. והנה הדברים בלשונה:

"בתי, לאה, ביקשה ממני להדריך קבוצת בנות מבית־שמאל' שיוצאות לשליחן ואמורות לבקר גם בלוחד' ובבית העלמין המקומי. ובמחדי' שאם אחיה במקום עת – אשמח לעשות הזה. וכך היה. בשנתנו יום, בשעות הערב, הגיע יהודי מזיהה למלון שבו הנה גודרתי. למזחת בבוקר והוא נכנס למשרד הקהילה היהודית, פנה למזכירות שמוקמות בקומה הראשונה וביקש את עזרת המזכירה. 'היום הוא יום הזכרון של אבי ז"ל שנפטר שנתיים לפני השואה, ולצערי אינני זוכר היכן הוא קבור. האם תוכלי בבקשה לסייע בידי לאתר את הקבר ולשלוח עמי את המיקום שבקר בשדה רות הנמלות של בית העלמין? המזכירה שמחה לסייע בידו והודיע הגיע לבית העלמין בזמן בו הייתי שם. המסכתי במלאכת שיקום הקברים של 48 אלף המנחים שנפטרו בגטו מרעב וכתוכם כ־5000 ילדים, וראיתי את היהודי מרונו, מלווה בשומר בית העלמין ובאחד מעובדי הקהילה היהודית, קיבוץ של האב נמצא הבן התייחר עם זכרו.

כעבור שעה וחצי שמעתי רעש של מכונית, הפנתי מבטי לעבר הדרך והנה זו מכוניתו של יחד הקהילה היהודית, שמחה קלה. יחד איתו במכונית היה אדם מבוקי הד מכונית התקרמה עד שבעבירה בחלקת הקברים של גטו פלה. הלוודאים יודעים היטב מה זה גטו פלה. לא עברו אלא רקות אחדות מאז שבעבירה המכונית ליד אינה קבר בחלקת גטו פלה, ופתאום אני שומע צעקות הוד צאות מפיו של שמחה קלה: יהודה, יהודה, יהודה, הד דה נבהלתי. חשבתי שנפגלה עליו איזו מצבה והוא נפצע, שהרי המצבות בבית העלמין הזה בבדות במיד חד. רצתי מיד למקום והתפרכתי לקלר הוא הצביע לעבר שני אנשים מזדקנים, הבוכים בקולי קולות הבר עקיבו 'מאטע, מאטע' (אבא, אבא). אני שואל את קלר מה קרה, והוא מספר לי שלפני חצי שעה הגיע יהודי מארצות הברית, פנה למזכירה וביקשה לאפשר לו להיפגש עם יחד הקהילה. 'המזכירה ביקשה את רשותי', סיפר, 'ואנוש נכנס לחדרי'. הוא סיפר לי שהיום הוא יום הזכרון של אביו וכי הגיע משדה התעופה בהודשה. והוא ביקש ממני שאתלווה אליו לבית העלמין כדי לאתר את המתבדות של המצבה. נסעתי אי־תו, ובהגיענו לקבר, עמד שם יהודי התפלל. לאחר בי־רור קצר, ותברר כי מדובר באח האבד שלו, את המשך אתה וראה, 'מאטע, מאטע'.

"מסתבר שבני המשפחה נשלח לארשורין במשלוח האחרון של גטו לודז'. גם אני (וידבסקי) הייתי במש־לוח הזה ושלושתנו בחמרי הארל ניצלנו. אלא שכל אחד מהאחים חשב שאחיו עלה השמיימה במשרפות, לאחר שכל הניסיונות לאתר אחד את השני לאחד המ־לחמה עלו בתוהו. 60 שנה לא ראו איש את אחיו והיאחדייט' שאותו הזילימו לציין על קבר האב איזה אותם שוב. מפלאי ההשגחה העליונה".

"ויהיו רבים מפיו ומפי כתבו"

בכל בוקר עם זריחת השחר, קידב לוחדאי, מצטט הגר"מ לאו שליט"א את המפתן בישעיה (פרק נ' פסוק ו') "ה' אלוקים נתן לי לשון לי־מודים". "ומדוע והשתתחה לריבון כל המעשים, שחדי אין מי שאינו מכתיר אותו כאחד־מספר 1 של השלום היהודי, לשחות בשטח העבריה, כרטשטנס של היהדות האורתודוכסית.

הרץ יחדים את מעשי החסד שהוא עושה ומ־עודד בהם, במקומות שאחדים מסתפקים רק בסלים חמת המצילות עידוד. אישיות מדהימה, שהבל כי מרם המבחדה בראש כלל הקהילות היהודיות, בעיקר, משום היחוסה כה משבלת וה־זרמת עליהן.

"הוא המציע הרב לאו בספר בן שישה כרכים על פרקי אבות, הבישא את השם "יהל ישראל". בספרו זה, מכבד הרב לאו את המיסב שיבק מב־יהל ישראל, "בפילם הקודני וישבוני". שפת בחדה, רעיונות מבובשים הין פינה שאינה מבוארת ומלובנת, הין לבו אלא לחזר בעקב על איזוליו של הגר"מ ו' גדליה איימן שליט"א, המנהל הרוחני בישיבת "קול תורה" בירושלים, שם, בין היתר, נתתבן הרב לאה "ויהיו רבים מפיו ומפי כתבו".

"ובטהרה שהיתה על פניו"

"ראש המעצבה הדתית של גוש קטיף, אליעזר אדלבן, אומר כי מאז ביקרו הגר"א שפירא והגר"מ אליהו שליט"א בגוש קטיף, קפצה הדרוש ניות במקום בכמה ובכמה מעלות. "הדבה תורה כאן והדבה חסד בגוש קטיף, אלא שובבנים שפי־רו ואליהו ריגשו את התושבים באופן שקשה לתאר והדבר נותן כוח אחתתיו בחזרה הדתית־אמונית של הגוש".

הגוש, גוש קטיף, והוא בבת־עינם של הגר"א שפירא והגר"מ אליהו. כשחזר הרב שפירא מביתו הרוחי הימי בגוש קטיף, הוי שהעיריד לו כי עליו לשמור על בריאותו וכי הטלטלה של הדרך והתרגשות אינן מוטיפות לו בריאות. תגובתו היתה "ודוחבות היא עליהם ולא עלי".

הגר"מ אליהו שהה בגוש ביום חמישי האחרון עד השע בערב ואת ביתו יצא ב־1.30 בבוקר. מלבד התפילה בטל חלק בסיום החזר הבלמר מזיהה ועד שקיעה, בסעדת ד' אחד המשתתפת לחברה קרישא של גוש קטיף ומשה בביתון ומצא זמן לקבל משלחת מהישוב ניסניב, והא עודד את הביבור לשיר שיר שיר ולדקד שיר ביקר, "והשלטה שלו הבוגרה שהיתה על פני הסיפור כבולנו היתה ובשמה יתירה".

פרפראות לפורים

"אילו לעבדים ולשפחות נמכרנו, החרשתי"

בשלהי ספר אחב ישראל (מהאדמו"ר הא"י העשיל מאפטא זצ"ל) מובא, שבי־מי ר' שרידא גאון, היה עשיר שהיה לו ספר תהה שכתב עזרא הסופר בעצמו. אחדי פטירת העשיר שני בניו ותגדיינו על הירושה, כל אחד רצה לזכות בספר התורה המיוחס, תמורת ויתור על כל הרכוש, והחלט שיטילו גורל. האח שזכה בכל הרכוש היה עצוב, ואילו זה שזכה בספר התורה שמח מאוד. היה שם מרמי אחד שזדה לו שספר תורה יכול להיות יקר להם מכל הון. הלך המומר והתגנב בלילה לבית הכנסת בו החזק הספר, ומחק את השות ע"ין של המסוק ועברתם את ה' אלוקיכם, ובדך את לחנך האת מימיך (שמות כ"ג כ"ה) וכתב במקום זה אל"ף, כשמצאו את השגיאה, חשבו שזה נעשה בשעת הכתיבה, ובעל הספר לא הסכים לתקן את השגיאה מפני שזה כבר לא יהיה ספר שעזרא הסופר כתב אותו לבר, ומחדב צפר הלה. נראה אליו אביו בחלום ואמר לו כי המומר הזה עשה את הפר גיאה, והא ראיה, שיחסש בבית הכנסת תותת השולחן וימצא שם את העין של המל־מר הלו, שהחקרים בו העתנש "עין תחת עין" (שמות כ"א כ"ד). אביו הסיפ ואמר לו, 'בי בבית דין של מעלה יבא המסק, שעזרא הסופר בעצמו יתקן את הספר, וכך היה.

לפי זה מפרש האחב ישראל את הפסוקים במגילה, "כי נמכרנו אני ועמי להר שמיד להרוג ולאבד, ואילו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי, כי אין הצר שוה בנזק המלך. ויאמר אחשורוש, ויאמר למרכר המלכה, מי הוא זה ואי זה הוא, אשר מלאו לבו לעשות כך' (אסתר ז' ה'), שנזירת המלך היתה לעבדים בע"ן, שיהיו עבדים, ואילו המן כתב לאבדם כאל"ף, היינו להשמידם. ולכן אמרה אסתר: אילו לעבדים ולשפחות נמכרנו - לפי הגזירה המקורית - החרשתי, והמלך שאל, מי אשר מלאו לבו לעשות כן, לשנות את אשר בכתב ונתתם בטבעת המלך, ואילו על הגזירה המקורית לא היה צריך המלך לשאול מפני שידע שהמן היה הגורם, אלא שאלת המלך היתה מי עשה את השינוי של חילוף האותיות אל"ף בע"ין.

טעם לאכילת "קרעפלעך" בפורים

הבאין מסוכשטשוב זצ"ל מבאר, מזה הטעם שבפורים אוכלים "קרעפלעך" (בצק ממולא בשר) והנה מקודם צריכין לבאר, אם שלוח מנה אחת, ואחדי שנאכלה הנ־גה, שלוח מנה שניה, אם ייצאין ידי מצות משלוח מנות, אף על פי ששתי המנות לא היו ביחד, או דילמא אין יוצאים, אלא כששתיהן היו ביחד, ולא מעיל ציחוק. והביא ראיה מרשב"א במסכת קידושין, דפרסק במי שקידש אשה בתני פרושה הד־ציאו, ואחדי כך הוסיף לה עוד תני פרוטה, דאינה מקדשת. ולפי זה גם הכא שתי המנות צריכות להיות ביחד, אחדת לא מקיימין מצוות משלוח שתי מנות. והוסיף ראיתא במגילה (ד' ע"ב), אבוי בר אבין וד' תנינא בר אבין, מחלפי סעודתייהו להי דדי, ושדיש ד"ן, שלא היה לאחד מהם כדי לשלוח ולהשאיר לעצמו, לפיכך כל אחד שלח סעודתו לחבירו, כדי שיהא לו לאכול סעודת פורים וגם לקיים בזה מצ־וות משלוח מנות (ט"ז או"ח סימן תרצ"ה ס"ק ה'), ולפי זה הנם הדי לא אכלו שתי המנות ביחד. למשל, התחילו לאכול דגים, התלילו את המנות, כל אחד אכל של חבירו, וכך המשיכו לאכול כל המנות, ואיך יצאו ידי מצות משלוח מנות, הא לא הדי ב' תבשילין בבת אחת? אלא נראה דבמעשה דאבוי אדידי שאכלו קרעפלעך, שנעשה מבצק ובשר, וכדמוכח מביצה ס"ו, שזה נחשב כשני תבשילין, והיינו שב־קרעפלעך יוצאין בו בשני תבשילין מתבשיל באחד.

"עד חג השבועות"

וכן בשבת (פ"ח ע"א) מפרש רש"י הדר קבלוה (את התורה) בימי אחשורוש, מאהבה הנס שנעשה להם. והדיהו, בפורים עשו תשובה מאהבה, ומעיון זה איתא במדרש תהילים (שלהי מזמור ק"ב).

ושמעתי בשם הרב מקוזיגלוב זצ"ל (מחבר שו"ת ארץ צבי), שהוא היה בספר־ת פורים אצל הגאון מסוכשטשוב בעל אבני נזר זצ"ל, ושמע ממנו את הדרשה ולהלן איתא רבי יהודה אומר, ושמרבע כוסות של פסח, כאב לו בראש עד תג השבועות (נדרים ס"ט ע"ב). שאל הסוכשטשובי מרעץ דוזקא עד תג השבועות? ותי־רץ, ואמרינן בבבא בתרא (י' ע"א): עשרה דברים קשים בראה בעולם כו', נפץ קשה, פתח שוברי, פתח קשה, יין מפיגו. ואמר בשם הספת אמנן, כי לבעש"ט היה כתב יד ישן מבבא בתרא, ובו היה כתוב, יין קשה, פתח מפיגו, משום כך לריבי יוחי־דה כאב בראש עד תג השבועות, שאז מקבלים את התורה, באימה ביראה ברתת ובזיע, ושתר זה מפיג את היין, משאר"כ בפורים דחייב אדם לבסומי, ולא אמר רבי יהודה שכאב לו בראש משתיית היין בפורים משום דבפורים מקבלים את התורה, ושתר זה מפיג את היין מיד ולא נשאר לזמן הרבה.

והחיד"א בספרו "דבש לפי" (מערכת פ' אות ב') מביא, כי פורים כולל כל הי־מים טובים, פסח מעברות לחירות, והאן ממתח לחיים. שבועות מתן תורה, והאן הד קבלוה בימי אחשורוש. ראש השנה ספרי חיים וספרי מתים ר"ה ושנה ש"ן ע"ב), והאן ניחזים, אם לקיים הגזירה, אם להבטל. יום הכיפורים סוחלת עוונות, והאן נמחל להם מה שנתנו מסעודתו של אחשורוש. סוכות ענני כבוד, והאן נבב־סו תחת כנפי השכינה, ורבים מעמי הארץ מתייהדים.

(מתוך "אמבחי שבואי" לחביב שמואי ניסנבוים זיע"א)

schiffe@013.net.il

עורכת המוסף: לימור גריזים־מגן